

Titel: BREV TIL: Hans Jørgen Uldall FRA: Louis Hjelmslev (1935-12-02)

Citation: "BREV TIL: Hans Jørgen Uldall FRA: Louis Hjelmslev (1935-12-02)", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_031-shoot-workidacc-1992_0005_031_Uldall_0970/facsimile.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

8 KnudRasmussensvej
Aarhus
2. decbr. 1935

Kære Uldall,

Først tak for sidst - jeg synes det var meget udbytte-
rigt paa alle maader; teorien begynder virkelig nu at antage en
fast form. Adskillelsen af fonetik og kenematik har i det hele
givet en stor afklaring; det har vist sig ikke mindst i dag ved
min første elementære forelæsning. Jeg holdt den uden større
forberedelse (forre majest), men ligervis som Cicero nedskrev
jeg den bagefter; jeg sender Dem det nedskrevne og tænker mig at
gøre ligesaa med de følgende, saa er De orienteret mht hvad stu-
denterne véd og ikke véd, naar De skal optræde i forlængelse af
mig. Jeg synes det er en vidunderlig lettelse at De og jeg nu
kan tale om fonemer i samme betydning som andre mennesker, og at
kenematikken i saa høj grad vil kunne fremtræde som en videreførelse
af D. J. Under forelæsningserne gør jeg isvrigt naturligt nok smaa
opdagelser, som det er bedst De ser med det samme.

Min hjerne har ogsaa sumset med forskelligt andet, hvorfra kun
en del er forblevet paa denne side af bevidsthedens terskel. I rute-
bilen hjem nedskrev jeg følgende, som jeg herved giver videre:

Udtrykket kenemkategor er ikke tilstrækkeligt, da det drejer
sig om enheder, der ganske ligesom de enheder, der indgaar i dem,
er definerede ved en særlig plads i systemet (f. ex. særlige
grupperingsforhold; i Rovsæk rimeligvis Dr og rD umulig, selv om
tr rt dr rd er mulige). Men udtrykket archikenen kan heller ikke
bruges, eftersom de omtalte enheder igen danner indbyrdes familier,

hvis tilgrundliggende enhed igen er defineret ved en særlig plads i systemet. Jf. bl. a. at i sprog, hvor vokaler er entydigt definerede som alternative kenemer og konsonanter som implikatoriske kenemer, beror samtlige vokaler paa eet dybeste "archikemem", og ligeledes samtlige konsonanter. Løsningen bliver derfor alligevel at benytte betegnelserne: kemem af første grad og kemem af højere grad, det sidste med undersafdelingerne kemem af anden, tredje osv. grad. I relativ forstand vil der ogsaa kunne tales om kememer af lavere grad.

Til denne rutebil-inspiration kan føjes, at et kemem af lavere grad kan tage del i to eller flere kememer af højere grad+ da i dansk g er impliceret i y , findes der et kemem af 2. grad, \underline{y} , hvoraf g er medlem (og hvoraf asbestbart ogsaa h er medlem); men y er tillige medlem af et andet kemem af 2. grad, nemlig $\underline{k/v}$, paa grund af grupperingsrelationen mellem k og v .

Dette medfører en praktisk ulempe ved brugen af kapitler for at udtrykke kememer af højere grad; hvad skulde man gøre ved $\underline{k/v}$? Desuden generer det mig, at man ved anvendelsen af kapitler arbitrært gør eet laveregradskemem udslagsgivende for betegnelsermaaden. Kunde man ikke skrive t/d , k/v , $g/b/v$ osv. for højeregradskememer, og frigøre kapitlerne til anvendelse i den praktiske notation som tegn for en uoplysning implikation?

En anden opdagelse fra rutebilen: Ved siden af ensidige og gensidige implikationer findes der ogsaa tosidige implikationer+ kememet a er impliceret \overline{a} i kememet b under visse betingelser, og kememet b er impliceret i kememet a under visse derfra eksklusive betingelser. Det findes udpræget i russisk: alle stænte konsonanter bliver ustænte i udlyd og i indlyd foran ustent konsonant; alle

Uldall 2/12/35

ustemte konsonanter bliver stemte i indlyd foran stemt konsonant;
og bliver s og z foran og ; s og z bliver og foran
og . For tosidige implikationer kan bruges tegnet , f. ex.
t d, z . Stemhedsimplikationen i russisk ligger nu saaledes,
at de to ^{ke}Wønemer, f. ex. t og d, er todigt implicerede i indlyd og
gensidigt implicerede i udlyd. ~~Wøn~~ Implikationen mellem chintantes
og sifflantes er rent tosidig, fordi forbindelser af to sibilanter
(chintantes/sifflantes) kun fremkommer ved sammensætning, saaledes
at implikationen altid er opløselig.

Man kan vel formulere som almindelig lov, at en gensidig
implikation tillige har mulighed for at være tosidig. Men der findes
tosidige implikationer, som ikke tillige er gensidige. Forleden havde
jeg i min hjerne et dansk eksempel paa rent tosidig implikation, men
det er forduftet. Det kommer forhaabentlig igen.

Nu gaar vi altsaa videre paa den maade, at jeg, i det
tiden
omfang/tillader, udarbejder den helt almene del af Tractatus kenemati-
cus paa en anglic-lignende usus. Jeg sender Dem kopi efterhaanden som
den foreligger og er fuld af søde forsatte. Efter den helt almene del
skal følge den almene kenematiks lovkodex, naar vi har tænkt tilstrække-
ligt over den.

En julestjerne er bestilt hos Abel og kommer i morgen,
Venlig hilsen fra os begge til Dem og Deres kone

Deres hengivne